СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 195. Джерзи Сіті, Н. Дж., середа, 22. серпня, 1923. — VOL. XXXI. No. 195. Jersey City, N. J., Wednesday, August 22, 1923. THREE CENTS

ВУГЛЕВІ ПЕРЕГОВОРИ ОТВОРЕНІ НАНОВО БЕЗ ДОСПІХУ

АТЛЕНТИК СИТІ, Ню Джерзі, 20. серпня. — Переговори межи предстваниками майнерської юнії та властителів копалень твердого вугля почалася тут нині на ново в Готели Амбасадор, але не довели до ніякого висліду.

Майнерські представники не наставали на признанне системи відчековання, але зате твердо стояли на своїм домаганню, що робітнича заплата має бути піднесена о 20 процент для робітників контрактових, а о 2 доляри в день для денних.

Представники властителів опиралися сьому домаганню, виправдуючися сим, що така підвишка піднеслаби занадто їх витатки добування вугля, а тим самим піднеслаб непомірно його ціну.

Переговори ведуться ще далі.

КУПЕЦЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ ВЗИВАЄ ПРЕЗИДЕНТА ДО ПОМОЧІ ЕВРОПІ

ВАШИНГТОН, 20. серпня. — В президента Кулидж заявилась чільна депутація американських купців, зорганізованих в торговельні палати, та заявила, що зорганізоване американське купецтво дуже булоб раде, якби так американський уряд, урядово або неурядово, посередно або безпосередно, зробив щось позитивного для приверпення нормальних умов в Европі.

ВАЖНІ ВОЗДУШНІ МАНЕВРИ

БЕНГОР, МЕЙН, 20. серпня. — Здовж побережа Атлянтийського Океану відбуваються тепер великі вправи американської воздушної фльоти, ціллю котрих є переконатися, на стільки ся фльота може обороняти американське побереже на случай війни та нападу ворога з воздуха.

На вправи приїхала просто вся воздушна фльота Злучених Держав. Маневри полягали на тому, щоби обороняти з воздуха місто Бенгор, буцімто нападене ворогом. Як кажуть летуни, маневри показали те, чого хотів доказати летничий відділ, себто, що літаки справді можуть як слід охоронити побережа на случай зовнішного ворожого нападу.

ОТВИРАЮТЬ ТРАНСКОНТИНЕНТАЛЬНУ ПОЧТУ

МИНІОЛА, ЛОНГ АЙЛЕНД, 20. серпня. — Завтра о 11 годині рано починається пяти-днева проба, яку почтовий уряд переводить над висиланнем почтових посилок воздухом від побережа Атлянтийського до берега Тихого Океану.

Перший літак вилетить звідси о 11. годині рано, а має прилетіти да Сан Франциско о 3. годині сполудня завтра.

ПО ЗАВЕДЕННЮ 8-ГОДИННОГО РОБОЧОГО ДНЯ

ПИТСБУРГ, ПА., 20 серпня. — Першим наслідком 8-годинного робочого дня в сталевім промислі є те, що до сього промислу починають уже напливати робітники з других промислів,, так що недостача робітників у сьому промислі дається щораз менче відчувати.

ФЕДЕРАЛЬНА ВЛАДА ПРОТИ КУ-КЛАКС-КЛЕНА

МЕЙКОН, ДЖОРДЖІЯ, 20. серпня. — Федеральні урядники в кількох місцевостях, обурені на напади членів Ку-Клакс-Клена на Муринів, відгрожуються, що вони сжиють сили проти всіх, що допускаються подібних безправств.

ЛЮДИ ПОГИБЛИ В ПОЖАРІ ГОТЕЛЮ

ГАНТСВИЛ, провінція Онтаріо, Канада, 20. серпня. — З румовищ великого готелю, знищеного пожаром, добуто нині тіла 11жінок, що погибли о огни. Межи ними є Американки.

Всіх жертв пожару ще не добуто. В ньому погинули всі робітниці готелю, яких огонь захопив в одній вежі готелю, в котрій вони мали своє мешкане.

НЕ ПІДДАЄТЬСЯ: БУДЕ ПРОБУВАТИ ЩЕ РАЗ

СТ. ПОЛ, Аляска, 17. серпня. — Норвезький подорожник, капітан Роальд Амундсен, котрий мусів покинути свої пляни подорожи до північного бігуна на літаку, бо сей зіпсувся через припадок, приїхав нині сюди та заявляє, що він свого пляну не покидає та буде пробувати ще раз летіти до північного бігуна, сим разом відай з островів Шпіцберген.

АГІТАЦІЯ ЗА ЛІГОЮ НАРОДІВ

ЧОТОКА, Ню Йорк, 20. серпня. — Ервинь Фишер, професор економії на Єйлськім університеті, виголосив перед Конференцією для Межинародних Відносин з Христіянського Становища, яка почалася тут нині, промову, в котрій виказував, що Ліга Народів се одинокий спосіб забезпечення самостійности держав та мира. Він старався доказати, що всі народи світа дивляться на Америку з підозрінием, бо вона держиться осторонь них.

ЗА КОНФЕРЕНЦІЄЮ ДЛЯ ВОЗДУШНОГО РОЗОРУЖЕННЯ

ІНДІЯНОПОЛИС, Індіяна, 20. серпня. — Виконавчий комітет Американського Легіону в публичнім комунікаті заявився за скликаннем межидержавної конференції в ціли обмеження зоружень держав у воздусі.

СВІТ В 2023 РОЦІ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 20. серпня. — Звісний учений др. Чарлз П. Штайнмец заявляє, що за 100 літ світ цілком змінить за вдяки електриці.

Він каже, що завдяки електриці люди будуть працювати, виконуючі мучачу працю, не більше як 4 години в добу. Також завдяки електриці життє буде тоді далеко здоровше і міста та села будуть богато чистійші.

Електричною силою, каже він, будуть користуватись усі так як тепер водою.

СПРАВА „АМНЕСТІЇ.

Президія львівського суду одержала рескрипт польського уряду в справі амнестії. Рескрипт ровіслано до всіх судів і сенату, де буде вироблений список осіб, що підлягають амнестії. До тижня малиб ті вазні бути на волі.

ЩЕ ОДНА ДОБРОВІЛЬНА ДАНИНА.

Такі часи насали, що попро всякі державні добровільні і менш добровільні данини, ще й усякі панські забави, ювілеї польських урядовців то що, відбиваються на шкірі українського мужика.

Минувшого місяця кресоний лицар секретар Жидачівської повітової Ради, пан Леон Токарскі забажав справити собі ювілей коштом українського населення. Розіслали з уряду по українських громадах обіжник з зазивом до заплати одноразової „добровільної" данини, мовляв для „учення Юбілята. Деякі енергійні наказні війти з писарами постягали з мужиків кервавицю і заткали ювилятам пельки, инші менш енергійні поклали обіжник за образ.

„ЯЄЧНИЦЯ" НА ОСОБІ „ПОСЛА" ІЛЬКОВИ.

Дня 12. липня загостив Ільків до села Трудович, золочівського повіту, щоб там відбути віче. В його товаристві находилося 10 жандармів і велике число поліційних шпіцлів зі Львова. Та вже при перших словах Ількова зібрані сляне підняли такий крик: „ганьба; хруньрило!", що Ільків поблід і не був в силі промовляти. Не помогли ні погрози, ні просьби жандармів. Ільків мусів зійти з трибуни й почав утікати. Селяне обкидали його гнилими яйцями. Хруня Цілника що запросив Ількова й хотів його хоронити перед обуреними селянами„ обкидано каміннєм.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА В РАВІ РУСЬКІЙ.

У Раві руській вибухла велика пожежа, жертвою якої упало понад 40 будинкві, божниця і костел. Згоріла найбіднійша дільниця міста т. з. „Піски". Пожежа вибухла в домі Надля, опісля перекинулася на вулицю Залізничу і инші вулиці. На місци вигадку явилася огнева сторожа в Жовкви і одна сотня війська. Сотки осіб опинилися бездаху над головою.

ПОСВЯЧЕННА УГОЛЬНОГО КАМЕНЯ ПІД „НАРОДНИЙ ДІМ" В БОГДАНІВЦІ КОЛО ЛЬВОВА.

Ідучи зі Львова залізничим шляхом у напрямі до Станиславова, можна бачити по правому боці деревляну церковицю, побудовану громадянами Богданівки, оселі, яка повстала за Городецькою заставою. Біля церковці находиться площа і на ній доконувано дня 8. липня ц. р. посвячення угольного каменя під „Народний Дім", у якому мають найти приміщення в першу чергу: народня школа і читальня „Просвіти" з великою салею на вистави й концерти. Акт посвячення випередила полева Служба Божа, до котрої стануло 5 священиків, і проповідь о д-ра Костельника. Учасників свята зібралось дуже багато, як з самої Богданівки, так і зі Львова. Поміж останніми головно предсатвники львівських центральних і повітових установ.

Після посвячення відбувся у гром. Грицкова обід, у часі якого забирали слово відпоручники й гості, а також і місцеві громадяне. Дехто повертав згадкою до давнійших літ, коли то на окраїнах Львова щойно почалося творити українське життя. Другі підносили незвичайну вагу й значіння скріпленого культурно-освітного руху на периферіях міста Львова.

ПОЧТОВІ НАДУЖИТТЯ.

М. Джума надавав в почтовому уряді в Ковні порученого листа до „Спілки українських кооператив" у Львові. Лист був адресований по українськи, супроти чого почтовий урядник листа не приняв і надавець був приневолений заплатити Полякови 5000 мп. за написання вдреси по польськи. Не помогти протести ані покликування на конституцію.

Ткаих випадків топтання прав української мови не мало.

КІЛЬКО Є КОЛЬОНІСТІВ НА ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЛЯХ.

Польські газети начислюють, що на західно-українських землях є понад 200 тисяч кольоністів. Коли почислити, що кольоніст не осідає сам, а бере з собою принайменше ще двох з рідні, прим. брата й сестру, жінку й дитину і т. д., то на такий спосіб усіх кольоністів є у нас близько міліон.

БАНДИТИЗМ В ПОЛЬЩІ.

Дня 26. липня в ночи поліція в Люблині викрила тайну криївку бандитської ватаги, яка під проводом Кота гуляла довший час в околиці Люблина. Криївка містилася на цвинтарі. В хвилині, як поліція оточила цвинтар, бандити почали стрілянину, наслідком чого один поліцай згинув, а кількох було ранених. Підчас арештування тяжко поранено ватажка Кота, який зараз же і помер. Двох бандитів втекло.

ЗІЗД УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В ПОЛЬЩІ.

Дня 15. вересня у Варшаві розпічнуться наради зізду української еміграції в Польщі. Зізд скликаний за ініціятивою „Центральнього українського комітету". На чолі організаційного бюра стоїть б. мінісp УНР. Саліковський. На зізді будуть репрезентовані вні табори інтернованих в Каліші, Ченстохові, Щепюрні, Варшаві та еміґрантські організації.

Предметом нарад будуть такі справи: юридичне становище еміграції в Польщі; 2) організація еміграції; 3) еміґрантська преса; 4) самопоміч; 5) національний податок для культурно-освітних цілей еміграції; 6) суд чести для еміграції і т. д. Зізд має неполітичний характер.

МЕЖИ НІМЕЦЬКИМИ ҐЕНЕРАЛАМИ.

Відомий німецький ґенер. Гофман, який брав участь у мировій конференції в Берестю, поміщує тепер свої спомини у німецкій пресі. У своїх споминах Гофман гостро виступає Люденторфа і доказує, що ще в р. 1916 Людендорф був схильний до заключення мира так як і Гофман, але успіхи на фронтах додали Людендорфови охоти до дальшої війни, не зважаючи на пацифістичні настрої і ради Гофмана. Гофман заявляє, що як би Людендорф був послухав його рад і заключив мир 1916 р., Німеччина не булаб потерпіла тої невдачі і катастрофи, як це сталося 1918 р. і не булаб дійшла до теперішної руїни.

ПОСМЕРТНІ ВІСТКИ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

У Львові помер **Василь Глуховецький,** ревідент Товариства взаїмних обезпечень „Дністер" і поручник Української Галицької Армії, проживши 45 літ.

ФРАНЦІЯ ПІДЮДЖУЄ РУХ ЗА ВІДОРВАННЄМ РУРЩИНИ ВІД НІМЕЧЧИНИ

ДІСЕЛЬДОРФ, 20. серпня. — Рух за утворенням самостійної надренської републики з відорваних від Німеччини надренських провінців зростає. Прихильники сього руху збирають тепер підпис за такою розвязкою, однак навіть Французи, яким сей рух дуже на руку й які йому дають поміч на всі способи, не дуже вірують в можливість його переведення.

СПЕЦІЯЛЬНІ ЗАХОДИ НІМЕЦЬКОГО УРЯДУ ПРОТИ ЗНИЖЕННЯ ГРОША

БЕРЛІН, 20. серпня. — На цілім ряді спеціялних засідань німецького кабінету міністрів вироблено плян кількох надзвичайних средств заради проти дальшого обниження німецької марки. Межи предложеними плянами є навіть плян забрання державою всего заграничного гроша в Німеччині.

НОТА ЗА 12-МИЛЕВИЙ ПРИБЕРЕЖНИЙ ОБРУБ ВЖЕ ПОКІНЧЕНА

ЛОНДОН, 20. серпня. — Англійський уряд уже викінчив ноту, яку він має вислати до американського уряду в справі заведення 12-милевого прибережного пояса на місци принаваного досі 3-милевого пояса.

Реформа має на цілі краще виконуванне прогібіцийного закона та краще виловлуванне пачкарів, що возять алькогольні напитки до Злучених Держав морем.

„ЛЕБЕДИНИЙ СПІВ" АНГЛІЙСЬКОГО АМБАСАДОРА В АМЕРИЦІ

ЛОНДОН, 20. серпня. — В дипльоматичних кругах появилася чутка, що англійський амбасадор в Злучених Державах Ґедес, котрий недавно виступив в англійських ґазетах з критикою американського іміграційного уряду, уступить зі свого становища за сей виступ.

РІЛЬНИЧА ВИСТАВА В МОСКВІ

МОСКВА, 19. серпня. — Нині отворено тут рільничу виставу. На отворенню промовляли Каменев, Риков, Чічерін та Ларашін, старлючися переконати товпу, що вистава показує, що Росія може сама доконати діла повоєнної відбудови без огляду на те, чи Европа її поможе, чи не поможе.

Найбільше зачудуванне видців викликали: великий портрет Леніна, вироблений в цвітах, вожд большевицької кавалерії Буденний та товста свиня йоркширської породи, третину тони ваги.

СЕНАТОР ЛА ФОЛЕТ ЗБИРАЄТЬСЯ В РОСІЮ

ЛОНДОН, 20. серпня. — Американський сенатор Ла Фолет, котрий приїхав на кілька-місячну подорож по Европі, заявив охоту вибратися до Росії. Большевицькі представники радіби мати його в Росії, бо він уже кілька разів заявився був за признанням большевиків. Однак самий Ла Фолет добачує, що його подорож може дати йому побіжне знанне Европи, а тим більше Росії.

НОВІ АРТИСТИЧНІ ВІДКРИТТЯ В МОСКВІ

МОСКВА, 18. серпня. — В зимовей палаті царської палати Кремля відкрито важні памятки давної московської штуки з 11-ого століття.

ЖИД ЗАПИСАВ ВЕЛИКІ ГРОШІ РОМУНІЇ

БУКАРЕШТ, 20. серпня. — Ромунській академії передано нині суму одного міліярда левів (коло пів ста міліона долярів), які жидівський міліонер Жак Еліяс записав на ромунські культурні та чоловіколюбні цілі.

Хоча тестамент Еліяса видідичував кількох членів родини, ніхто з них не зголосив до суду свого спротиву проти переведення тестаменту в життє. Розділ фондів почнеться в місяцю жовтни.

ТУРКИ ПРОГАНЯЮТЬ ХРИСТІЯН З АНАТОЛІЇ

АТЕНИ, 20. серпня. — Турецька влада почала збирати в Анатолії всіх Греків та Вірменів, щоби їх вислати з краю. Вірменів депотують в Росію, Греків в Грецію.

НОВА БИТВА В АФРИЦІ ПРОТИ ЕСПАНЦІВ

МАДРИД, 20. серпня. — Маври знова почали битви з еспанськими військами в Африці. В битві коло Тґаро Маври несподівано одну з трох компаній, висланих проти них, та витяли до ноги 250 Еспанців. Під напором других відділів мусіли уступити в пустиню.

Вістка про се викликала в Мадриді поважне збуренне.

ЗЕМЛЕТРУС В ПЕРЗІЇ

ТЕГЕРАН, Персія, 20. серпня. — В околиці Турбаті-Гайдарі далося відчути за послідних 24 годин пять сильних потрясень землі. Землетрус викликав серед населення страшний переполох. Замішанне ще збільшила повінь, викликана землетрусом. Від неї мало посинути богато людий.

СМЕРТЬ 5 АМЕРИКАНСЬКИХ ТУРИСТІВ В АВТОМОБІЛЕВІМ ВИПАДКУ

ПАРИЖ, 20. серпня. — В приморських Альпах, недалеко від міста Гільом, погибло в автомобілевий катастрофі 5 американських туристів. Після перших донесень, нещасте случилося на скруті над глибокою пропастю; шофер авта з якоїсь причини скрутив раз, але не завернув в друге, тільки пігнав авто на поруча, переломив його та звалив авто й людий в пропасть. В нещастю згинули всі пасажири авта та шофер.

"SVOBODA" [illegible]
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents the copy.		ПЕРЕДПЛАТА. Поєдинчо число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За зміну кождої адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи" 808 Montgomery. Ред. Е. Н. Ґолдвеї 1880 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на у. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

НЕДОСТАЧІ ОРҐАНІЗОВАНОСТИ УКРАЇНСЬКОЇ ІМІҐРАНТКИ.

Подана у вчорашнім числі табелька числа членниць Українського Народного Союза з одної сторони виказує гарний поступ українського жіноцтва на іміґрації в будованню народних інституцій, але й з другої сторони показує теж поважні недостачі, на які й само жіноцтво і вся українська іміґрація не повинна замикати очий.

Як дозрілі люди, повинні ми приглянутися своїй орґанізації, піднести все, що є добрим, корисним та скріплюючим, піддержати се все, розвинути. Та з другої сторони треба старатися доглянути кожду недостачу, щоби поважно й дозріло найти її причини та старатися її зарадити. Лишень в сей спосіб зростають великі орґанізовані сили.

Заким приступимо до докладнійшого розбору табельки, звернім наперед увагу на загальний факт. Табелька виказує, що в Українськім Народнім Союзі було з кінцем червня с. р. 3,505 женщин на 10,336 мущин. Значить, на кожду женщину, зорґанізовану в Українськім Народнім Союзі, було пересічно 3 мущин, зорґанізованих в сій орґанізації. Сей самий факт, без дальшого вияснювання, виказує одну велику недостачу орґанізованости української жінки, бо одна женщина на трох мущин се рішучо за мало. Прецінь нема найменчої причини, чому в Українськім Народнім Союзі не малоби бути тільки само женщин, що мущин. Прецінь женщина повинна розуміти вагу обезпечення так само добре, як се повинен розуміти мущина. Прецінь жінка має такий самий інтерес в обезпеченню своїх дітий на випадок смерти своєї, як мущина має в забезпеченню їх на випадок смерти своєї.

Що се не голословне розумовання, се видно по запомогових орґанізаціях других іміґрантських ґруп. В них число жінок зорґанізованих в порівнанню з числом українських жінок хоч куди більше. Українські жінки так немовби не зрозуміли ваги орґанізації, немовби прилишилися позаду жіноцтва других народів в сі часи масової орґанізації.

Так воно дальше бути не може. Українська іміґраційна орґанізація мусить храмати так довго, поки українська жінка не возьметься до орґанізації так само, як се зробили її сестри з других народів. В піднесенню орґанізації українських женщин мають інтерес і мущини. І вони теж мусять всякими способами пособляти орґанізації жінок.

Але, як в усіх других справах, так і в усіх: основою не чужа поміч, а власна охота. І української жінки ніхто не зорґанізує як слід, поки вона сама до сього не візьметься. Хоча й зорґанізовані мущини можуть та певно схочуть богато помогти, та все таки головну часть орґанізаційної праці женщини мусять понести самі на власних плечах.

ГОЛОВНИЙ ПОЛЬСЬКИЙ ПРОМИСЛ.

Американський тижневик „The Golden Age" посвячує довщу статтю польській внутрішній та заграничній політиці.

На думку сього часопису, „початки історії нової Польщі показують, що головним промислом краю, якому мають підпорядкуватися всі другі, є війна. Хоча кождий міг сподіватися, що перейшовши всі ті тяжкі досвіди, ся згноблена війною частина світа буде лишень рада вернутися до мира, на ділі сталося якраз на відворот.

„Коли підписано завішення оружа, Польща не мала армії. Рік опісля вона мала 300,000 мужа під оружем, а ще рік опісля вона мала вже 700,000 узброєних жовнірів. По Росії та Франції найбільшу армію має вона. Та не всі жовніри призначені до війни. Краків набрав слави як осідок полку кавалерії, зложеного з молодих шляхтичів, котрі вимовили собі, що їх не пішлють на фронт. В декотрих містах є більше офіцирів як жовнірів, бо у війні бються передусім хлопські сини. Ранених офіцирів можна бачити дуже рідко.

„Як всі другі краї, що мають великі армії, так і польські мілітаристи найшли собі досить до роботи. І Польща щукала собі зачіпок на півночи, на полудни, на сході й на заході...

„Війна однак не підносить народа душевно, хоч як се стараються доказати всі проповідники воєн. Вона озвірює людий. І ось одна Американка, яка вернулася до Америки зараз по одній з польських воєн, оповідала, якто на кілька миль від Варшави польські жовніри задержали, напали та обрабували до тла польський зелізничий поїзд".

„Жовнірам теж не легке життя. Один з очевидців одного походу доносить про кілька поїздів ранених жовнірів, вертаючих з фронту. Вони їхали в тягарових возах, хорі, вбиті й ранені, змішані разом на долівках, без опіки, серед страшного смороду, погибаючи без догляду. Що в тім може бути ушляхотнюючого?"

Такі враження виносять Американці з сього краю, що через сто літ мріявши про волю, обернувся в поневолителя своїх сусідів. Чи може бути краща ілюстрація на відвічну правду: Хто мечем воює, той від меча гине?

КЛЯСОВИЙ ПОДІЛ В СОВІТСЬКІЙ РОСІЇ.

Написав Р. Абрамович.

Проба російських комуністів устроїти в Росії безклясову комуністичну суспільність, таку суспільність, в котрій би не було ані визискувачів ані визискуваних — випала дуже мізерно. Самі комуністи признали се при ріжних нагодах і так виразно, що про се нема що більше спорити.

Се однак означає, що совітська Росія є й тепер державою клясовою. Одначе кляси не є ті, що були перше так, як почасти вони змінились, почасти повстали нові кляси суспільні.

Одна кляса, яка в старій Росії була найсильніщою і найбільше могучою зникла цілком. Є се кляса февдальної великої посілости, дворянства, російської аристократії. З нею разом зник і пропав „найбільший російський земельний власник" як він себе любив називати, а рівночасно голова февдальної системи — то є російський цар.

У тім факті лежить головне значіння російської революції, яко революції 130 міліонів російських мужиків проти кількох десяток тисячів земельних великих власників.

Крім того ще одна кляса утратила цілком всяке значіння а то велика буржуазія, кляса фабрикантів, банкирів та великих купців. Смерть тої кляси є однак лише переходовою. Се не є дійсно смерть, бо тут треба числитися з воскресеннєм тої позірно мертвої кляси.

Февдалізм і февдальна аристократія се сили минувшини, котрих тільки традиція, історичне передання яко спадщину минувших часів удержували при житю. Февдалізм не може по спарцельованню великої посілости на ново повстати. Однак капітал може кождого часу відновитися, може на ново бути накопичений. І в сім ріжниться кляса капіталістів від кляси великих земельних власників. Одначе під теперішню пору не може ще бути бесіди про клясу капіталістів в Росії в модернім розумінню.

Цілком инакше стоїть справа з середною і малою буржуазією.

I.

Російська нова буржуазія.

На протязі перших трох років свого панування старалися большевики знищити і всякий слід великої а хочби і дрібної буржуазії. Підчас тих трох років навіть імена як купець, фабрикант, котрі суть лише національно-економічними поняттями замінено криміналістичними назвами як паскар, лихвар і в той спосіб їх діяльність яко злочинну перенесено в область карного права. Одначе в дійсности мале і середне міщанство (буржуазія) в Росії не перестали істнувати навіть і на найкоротший час. Було се так тому, що воно було під зглядом господарським конечне і без него не бувби можливий безперервний перебіг господарського життя, хоч воно і як було не значуче. Чим більше переслідувано той міщанський середний стан, тим сильніще і інтинзивніще він ріс.

Щоб його правдиве значіння пізнати, треба собі представити господарську будову Росії в роках 1918—1920.

З одної сторони стоміліонова армія дрібного мужицтва, що було призвичаєне свої господарські зносини з містом і промислом піддержувати на приватно-господарській дорозі, то є через посередництво мійських посередних купців.

На другій стороні нерозвинений і зле зорґанізований державний промисл, не здібний випродукувати тільки готових фабрикатів, щоби покрити дотичне запотребованнє мужиків та ще до того не всилі дістати конечних для продукції сирівців без помочі посередних торговців.

Правительство мало обовязок заосмотрити мійську людність в хліб і прочі средства поживи. Однак правительство достарчало не більше як 20—30% потрібних харчів а решту 70—80% мусіли достарчувати „в незаконній дорозі" т. зв. „мішочники". Так отже лише „шіберство", то є злочин, міг вирятувати мійську людність від голодової смерти.

Удержавлені заводи, фабрики, зелізниці, воєнний промисл, все те терпіло надзвичайний брак опалу, сирівців і т. п. а той брак міг бути усунений тільки при помочи незаконних посередників, аґентів та ліферантів, котрі після большевицьких законів повинні би бути карно переслідувані, увязнені, а навіть і смертю покарані.

Положення комуністичного правительства з „двома душами в одній груди" було і справді не легке.

Іменно урядово з уваги на закон треба було всіх тих підприємців переслідувати і карати, а „чека" і справді на протязі тих трох літ вислала тисячі тих спекулянтів на другий світ. Однак неурядово були вони конечно потрібні і їх прямо засипувано ріжними припорученнями.

Як закінчилася боротьба обох тих комуністичних душ — се загально відомо. Властивий пан Росії, дрібний мужик, котрого пасивна поміч дала доперва большевикам можливість знищити февдалізм і силу дідичів, той мужик через свій пасивний опір (а також завдяки господарській зацофаности Росії) довів до того, що з величавих плянів комуністів нічого не вийшло, а він не лиш що обезпечив своє господарське істновання, але рівночасно і зміцнив опір свого клясового товариша і союзника, дрібного міщанина в городі.

Та обставина, що господарське істнованнє дрібного і середного міщанства **яко кляси** укріпилось — не доказує ще, щоби недоторканість господарського, а також тілесного (фізичного) істновання членів тої кляси яко осіб рівнож обезпечена зістала.

Коли іменно придивитись з чого властиво теперішна російська буржуазія складається, то побачимо, що лише менша її половина складається з бувших торговців і промисловців. Більша частина її се є свіжо упечене міщанство, се та верства, котру в Росії називають „совбурами" (тільки, що совітська буржуазія) або „неповцями" (неп-нова економічна політика).

Хтож то є ті приналежні до „нової" буржуазії? Є се передовсім мужики, котрі не глядячи на всі небезпеки їздили на дахах та платформах зелізничих ваґонів і в той спосіб довозили війському населенню хліб, картофлі, масло, мясо і т. и., а за се привозили в село сіль, мило, коси та убрання.

Дальше є се робітники, що полишали фабрики, а з собою позабирали знаряддя та матеріял і в той спосіб стали самостійними, дрібними продуцентами. Належать тут дальше: службовці і торговельні помічники, котрі скористали з нагоди, що фірми, при котрих вони працювали зістали удержавлені або зареквіровані, а вони в великих скількостях присвоїли собі товари, лежачі на складі. Дальше належать тут кондуктори і другі службовці при поїздах, для котрих пачкарство стало правильним, побічним заняттєм; аґенти „чеки", карні урядовці і члени революційних трибуналів, котрі збогатилися з нагоди конфіскат, домашних ревізій та беручи хабарі; урядовці і службовики ріжних державних заводів та урядів: інжінери та технічні специ при удержавлених фабриках, котрі уміли при тій нагоді зробити добрі приватні бізнеси; курєри міністерства справ заграничних та дипльоматичних заступств, котрі підчас безперестанних „службових подорожий" вивозили за границю золото і клейноди, а ввозили до Росії алькоголь та кокаїну; куплери та власники домів публичних, вломники, шантажисти та инші злочинці, що вміли користати з загального непевного положення; салдати та офіцири, що вміли користати з горожанської війни та безчислених погромів. Одним словом люди найбільше ріжнородних кляс суспільних, мущини і женщини, молоді люди і старі діди, христіяни, Жиди, бувші професори університетів, анальфабети, безземельні селяни попри членів найвищого дворянства.

Коли придивитися біґови життя кождого з них, то здається немовби ми читали якийсь фантастичний роман кримінальний. Безперестанно в небезпеці життя, без числа разів арештовані, на смерть засуджені і мов чудом виратовані, в тюрмі і в подорожі заражені ріжними слабостями, по перебутій холері та плямистім тифусі, брат розстріляний, сестра знасилувана... А вони все таки перебули, станули на міцних ногах і мов з нічого накопичили великі богацтва в золоті, клейнодах, творах мистецтва та заграничних валютах.

Можна собі представити що то за порода людий: жадні гроший авантурники, що не знають ані страху, ані милосердія, без всяких засад, переконань та ідеалів, без батька і брата, без чести і Бога, як колись американські „конкістадори", але розумні, перебіглі, обчисляючі, самостійні, відважні та рішучі.

Аж до літа 1921 р. було істнованнє тої нової кляси безправне. „Новий курс" комуністичної господарської політики („неп") дав їй законну санкцію. До недавна такий совбур або неповець був уважаний за злочинця, тепер став улюбленою дитиною совітського правительства. Нове життя з новими надіями отвирається перед ними. Нова кляса зачинає процвитати. Щож є **господарським інтересом** тої нової буржуазії? Передовсім: **„Свобідна дорога для сильних і способних"**, то значить необмежена свобода капіталістичного розвою. Ту засаду правительство яко управнену признало так, що нова буржуазія майже осягнула свою ціль без потреби активної боротьби.

А що є **політичним її інтересом?**

Річ очевидна, що совбури ненавидять комунізм о стільки, о скільки в нім бачать експропріяцію приватної власности, чеку та боротьбу проти лихви і спекуляції.

Совбури однак далекі від того, щоби большевицьке правительство поборювати. Противно, совітська буржуазія стоїть щодо многих питань на становищи фактів і цілком не криється зі своїми симпатіями для декотрих сторін большевицького державного устрою. Большевицький уряд є для совбура носичем революції, против котрої він не має нічо до закинення. Революція вивласнила дворян, великих власників та великих капіталістів, а його, доробкевича та плебея, зробила доперва чоловіком. У тім змислі є нова буржуазія революційною, у тім змислі вона стоїть на ґрунті революції і вона (не так як еміґранти, представники старої буржуазії) на жаден спосіб не бажає собі повороту старих часів та монархії з її ґенералами, шляхтою та великими власниками. Вона жиє по своїй сути протиаристократично. Крім того являєсь совітський уряд такому совбурови сильним енерґічним і відважним носичем необмеженої могучости. Совбур сам лиш на себе числячий авантурник ненавидить слабосилих та розлазливих а в представниках большевицької влади він бачить мужів, котрі ані не глядять на демократичні прінціпи ані на волю народа взагалі. Він бачить, що вони без парляментів, виборів та всякого иншого гокус-покус правлять Росією і то йому імпонує. Бо і йому противні парляментарні церемонії і він погорджує „дурною голотою", з котрої він вибився своєю власною відвагою і енерґією на верх, щоби потім з гори і згірдливо дивитися на якісь там ідеї, прінціпи та демократів. Иншими словами; нова буржуазія є також в змислі боротьби о політичну свободу та о демократичну форму державну — протидемократичною.

Та кляса не витворила однак доси свого політичного ідеалу. Своєю дорогою є її цілию „сильне" правительство, на котре однакож вона моглаби мати вплив.

Під тим зглядом подібна є мійська буржуазія совітської Росії до свого найблищого природного свояка, то є до селянської буржуазії на провінції.

(Далі буде).

Переклав Клим Обух.

ВШЕХПОЛЬСЬКІ ПЛЯНИ.

Які завдання ставить Польщі на українських землях по цей бік риської смуги провідний тепер вшехпольський табор, відомо. Риська лінія вдоволяє покищо апетити сього табору на Сході. Тепер експанзію Польщі хоче цей табор звернути в сторону Німеччини: хоче здобути Східну Прусію і таким чином опертися о Балтик — і опанувати решту Горішнього Шлеска. Точкою опору в здобуванню Східньої Прусії має бути Вармія і Мазури.

Зовсім не бентежить вшехпольських ідеольоґів те, що підчас плебісциту на Мазурах і у Вармії за Польщею заявилося всього кілька процент населеня, що на німецькій частині Горішнього Шлеска польський алемент в подавляючий меншости. Вони виходять зі становища: Польща цих земель для вратовання свойого великодержавного становища потрібує, без цих земель великодержавні пляни мусіли би скрахувати, отже всі сили треба напружити, щоби їх здобути. В першу чергу — Східну Прусію. Бо держава без тривкого доступу до моря не може істнувати. Історія показала, що via Україна до Чорного Моря дістатися не можна, отже з усею форсою треба кинутися в сторону Балтику. Хоча польський елемент в Східній Прусії є тільки на Мазурах (половина краю), хоча понад 90 проц. населення цеї частини краю заявилося підчас плебісциту за Німеччиною, вшехпольський табор не тратить надії на здобуття цілої Східної Прусії. До сього тільки треба напружити всі сили і засоби, які слід тягнути, очевидно, з українських земель. Вшехпольський табор виходить з заложення, що о балтійське побережжя скорше чи пізнійше Польща мусить звести рішаючий бій з Німеччиною. Цитований в чорашній передовиці Ст. Ґрабскі пише: „Хоч би ми зі свойого боку забули про наш обовязок супроти Вармії та Мазурів пруських — так не забудуть Німці про свої претенсії до Поморя, бо не забудуть своїх обовязків супроти Кеніґсберґу, до якого веде шлях через наш поморський коридор.

В цім зударі побідить Польща тільки тоді, коли не тільки технічно буде до нього приготована через відповідну орґанізацію і відповідне заосмотрення армії, а й політично — через пробудження національної свідомости серед населення Східної Прусії. Польща побідила закон хрестоносців на початку 15 віку, бо населення, підчинене хрестоносцям, тяготіло до Польщі. І сьогодня запевнить нам побіду тяготіння Вармії та Мазурів до зєдинення з Польщею. Але його треба своєчасно витворити".

На кім хоче спертися вшехпольський табор у своїх гордих плянах? Очевидно, в першу чергу на Францію. Вірить, що Франція на завжди збереже геґемонію над континентом.

Всеж, Пан Біг високо, Франція далеко. Тому вшехпольський табор думає найти безпосередну опору своїх протинімецьких змаганнях в Малій Антанті, в якій провідну ролю відіграє Чехословаччина зі знаменитим Бенешем на чолі заграничної політики. Для вдержання чехословацької державности необхідний безпосередний контакт зі Сходом. З сього собі Чехи прекрасно здають справу. Отже вшехпольський табор змагає, щоби Чехів переконати, що безпосередного контакту зі Сходом не здобудуть, що їм слід шукати вопори в Польщі із звернутися фронтом проти Німеччини на спілкуз Поляками. Звідсіль і останні залицяння вшехпольської преси до Чехів. Тому п. Ст. Ґрабскі намічений на польського посла в Празі.

На Сході вшехпольський табор бачить тільки Росію. Вона тепер спаралізована, отже можна би звернути експанзію Польщі ще дальше на Схід. Сього вшехпольський табор не хоче. Боїться кидати двох грибів у борщ. Всеж з боку Росії скорше чи пізнійше грозить реванж за загарбані землі? Та вшехполяки числять на це, що реґенарія Росії йтиме поволі, що після упадку большевиків прийде реакція, а після реакції все якось так водилося, що були нові революції (1830, 1848, 1871 рр.), отже можна числити, що яких кілька десяток літ Росія не буде в силі упімнутися за загарбаними землями.

За цей час Польща проковтне українські та білоруські землі по цей бік російської лінії й матиме чисто національне польське пограниччя. І Росія буде щаслива, що Польща не посягає по Київ. П. Ґарбскі каже: „Росія без Рівного, Лунинця, Вильна, без Німану і Припети може жити і розвиватися. З земель, о які йшов історичний бій з Польщею, для її істнування потрібна тільки Україна. Щоби Польща не загрожувала Росії в посіданню Дніпра і Припети, Росія мусить перестати цікавитися Вильном і Рівном. На цій основі дасться оперти мирне сусідське відношення Польщі Та Росії, поки Росія не здобуде аґресивної сили з доби Олександра І-ого, а хочби Олександра III."

З ОБЄДНАННЯ.

ПРИГАДКА ВП. КОЛЄКТОРАМ.

З поодиноких громад приходять листи до канцелярії Обєднання із запитами, чому не проголошується їх збірок на Рідну Школу або виказів народного податку. Через те, що з тих громад, про які запитують, досі не прислано ще жадних збірок до Обєднання, звертаємось до всіх Шановних Колекторів з прошеннем прислати негайно до Канцелярії всі листи і колекти для негайного проголошення. Задержуванне гроший у себе дома стягає лиш непотрібні підозріння й очерчення, а тим здержує дальшу народню роботу.

В писмах виразно зазначувати, на який фонд гроші призначені.

Обєднанне Укр. Орґанізацій в Америці.
OBYEDNANNYE, Room 608, 136 So. 4th St., PHILADELPHIA, PA

РІЛЬНИЧА ШКОЛА НА ВОЛИНІ

Кажуть, що польска конституція забезпечує права всім горожанам держави, отже й нам. Нам проходиться часто жалуватися на кривди, які нам діються. А тоді їдстанемо відповідь, що ми не коримося польському праву. Цим самим признають, що ми дійсно безправні і для оправдання поведінки з нами підшукують тільки відповідної вимівки. Ріжні бувають в нас випадки, що яскраво характеризують і владу і наше право властиво безправя. Але оце подаємо низче два випадки, на які мабуть і мурин почервонівби, котрим так запенював нас раніще о своїй високій культурі, о великій до нас прихильности й бажанню нам допомогти, а головно впевняби, що у його все після права — закону.

Прочитаймо надіслані нам дописи:

1). „В селі Копитові, Гороxівського повіту, жив помішик Федорів, котрий за царських часів був губернатором Волині. Федорів був москаль, але проживши на Волині свій вік, полюбив українців, а особливо мешканців села Копитова, і вміраючи записав мешканцям Копитова зі свого маєтку більші 70 десятин землі і свій палац зі забудованням та садибою для відкриття в Копитові вищої рільничої школи, демогли би діти мешкащів Волині побірати освіту. Ця рільнича школа була відкрита в 1915 році, але евакуація положила кінець її існуванню. Коли скінчилась війна, мешканці села Копитова знов задумали відновити цю школу. Але за той час прийшла польська влада а з нею славне осадництво. Шкільну землю розпарцельовано осадникам, в будики, що були призначені під школу, заняв капітан-осадник; і тепер на паркетній підлозі стоять свині, коні та корови. Шкільний дозор ґмінної ради, звернувся до староства з просьбою усунути осадників з будинку призначеного під школу, алі староство не зробило в цій справі нічого. Тоді ґмінна рада вдруге через староство звернулась до шкільної кураторії але й звідти теж ніякої відомости не отримала. Так пройшло два роки вже йде й третій. Шкільний будинок н ищиться, а гроші, 40 мілійонів марок, пожертвовані по просьбі ґмінної ради англійсько-американською місією на ремонт будинку, лежать і досі в старостві. Хтілось би знати — чи підлягають парцеляції землі призначені для школи? Чи на законній підставі осадники займають будинок призначений під школу? Невжеж місці свиням капітана-осадника стояти там, де повинні учитись наші діти? Їм там не місце, але на великий жаль вони там стоять і мабуть ще довго стоятимуть, бо місцева владаь не дуже любит піклуватись справами шкіл, як ті школи мають бути українськими. Нам українцям слід би звернути особливу увагу на вищу рільничу школу в Копитові, бо це є одинока рільнича школа на всі українські землі б. рос. держави, що тепер прилучені до Польщі. Г. ф.

2). „Від року 1899 в селі Малині, Дубенського повіту, функціонувала приватна сільськогосподарська і ріміснича школа, відкрита на кошти селян восьми волостей, а саме: Малинської, Млинівської, Олицької, Бударжської, Мізочської, Судовецкої, Варковецкої й Дубенської. За зібраний капітал селян зазначених волостей була куплена земля в кількости 39½ десятин на ціли утримання школи й господарства. Купча зроблена на ім'я селян згаданих 8 волостей. Наука в школі провадилась вд часу відкриття аж до 1921 року за винятком 1915 і 1916, в котрих перешкодою була війна. Від 1921 року навчання в школі не провадилось, бо не було концеції на продовжування науки від Міністерства Рільництва. Курс школи був 3 х річний. До школи приймалися діти 8 волостій і ті користувались увесь час безплатно навчанням і харчами, а найбідніщі — і одягом від школи. Опікунами школи від волостей були: мировий посередник Лазаревич і старшина Дуб. волости Остапенко. Керовником школи до року 1919 був чех Томаш, а коли польська влада обняла нашу місцевість. Томаш зрікся керовництва і передва його свому заступникові від 1913 р. Юліяну Павліковському. Згідно з законом з дня 9 липня 1920 р. о „людових школах рольнічих'' арт. 15 уповажений від 8 волостей Остапенко Афанасій Ю. Павліковському папір на право завідування приватним шкільним маєтком. В 1920 році Ю. Павліковський одержав позволення провадження науки від польської влади. В році 1921 уповноважений Остапенко склав подання до Міністірства Рільництва о видачу концесії на право провадження науки і затвердження керовника школи Павлівського на посаді. Відповіді і досі нема.

10 Травня 1922 року шкільний маєток, згідно наказу Воєвідства, був забраний в аренду разом зі шкільними засівами озимини, ярини і садом та будинками. Заарендовали хозяйство урядовці з Воєвідства Пацієвскі і Кротовіч. Доглядати хозяйство посадили свого батька Зигмунта Пацієвского. Шкільний реманенн; 7 фурманок, коні і худобу спровадили до господарчої школи в Тростенцю Луцького повіту, а решітки зерна, картоплі, сіна, соломи — ліквідовано Дубенським Староством. Малинська волосна рада побачивши, що маєток 39½ десятин попав в непокликані руки, зажадала покликати предаствників заінтересованих воловсій. На зібранню преставники волостей вибрали уповноважених. Щуровського Віцентого з Дубенської й Камінського Онуфрія з Маилинської волости, щоб боронили добро селян 8 волостей.

Зазначені представники зложили 5.VI 21 р. до Волинського воєводи о тім, що маєток відданий в державу неправно, бо то є власність селян 8 волостей, що земля не лежала під облогом, що цей маєток не можна лічити опущеним, коли 13 десятин було обсіяно власними силами школи, а рішта віддана на половину. То на це „Ужонд Воєводзкі" відповів, що Міністерство Рільництва предписало в письмі за № 2530 видержавити маєток, а реманент передати до школи госп. в Тростенці, бо будинки хиляться і марнується садок, і що держава має тривати до часу урухомлення школи. Арендатор Пацієвскі за плату 600,000 м. п. держить і вже користатиме другий рік з маєтку, а „саможонд'' на зібранню представників волостей запропонував скласти з воловсей по 2,000,000 марок. В числі 39½ десятин шкільної землі лічиться 7 десятин ліса, котрим самоправно користується Пацієвскі, що зрубав кілька деревин. Чи то ліс также можна арендувати?

Малинець.

Деж є оборонці права, закону? Де є ті що репетують про непорущість приватної власности?

Закон „о людових школах рольнічих'' з дня 9. липня 1920 р. каже в уступі III. „о приватних людових школах рольнічих": „Арт. 14. Окремі горожане Річипосполитої Польської, товариства й спілки мають право закликати приватні рільничі школи. Такі школи можуть користати з державної допомоги на загальних основах. Арт. 15. Дозвіл на основання й провадження приватної народньої рільничої школи видає Міністер Рільництва й Державних Дібр. Керовника й керовничку школи покликує властитель, затверджує Міністер Рільництва й Державних Дібр. Арт. 17. Керовник (керовничка) є відповідальний (на) за виховавчо-науковий бік школи; відповідальність за бік фінансовий і за гігієнічно-санітарне уряджень несе властитель." І нічого нігде не сказано, що хтось має право забрати властність школи, Міністерство може тільки дозволити або не дозволити школу відчинити і їй допомогти або ні.

А ось документ в перекладі з польської мови: Староство Дубно, Ч. 1508|V. Дубно дня 5|VII. 1922. До волости Малин. В наслідок посьма Воєвідства Уряду з дня 28|V. р. Ч. 4423| Роль поручаю повідомити за поквітованням представників восьми волостей Вінц. Щуровського й Он. Кманіовського, що у вдіповідь на їх подання з 5|VI і 21|VI. ц. р. Воєвідський Уряд вияснює, слідуюче: 1). Зворот забраного реманенту з Малина до Рільничої Школи в Тростенцю зроблено на основі росторядження Мін. Рільн. і Д. Д. з дня 9|1. ц. р. Ч. 2530| Роль. і його повернеться, коли урухомиться школа в Малині. 2). Ферму при школі в Малині видержавлено також на основі того посьма для запевнення опіки над будинками, садом і т. д., котрої досі ферма не мала і все хилилось до уапдку. Держава триватиме до часу, коли будуть відповідні урядові засоби на урухомлення школи, о скільки візьме на себе провадження школи „саможондова" інституція. 3). Акти справи повищої школи вислано на вирішення Міністерства Рільництва й Державних Дібр ще 3 квітня ц. р. Ч. 5433|Р. За староросту (підпис)".

На якій же це основі? Навіщо накидатися зі своєю опікою допомогою, коли о це ніхто не просить? Це є приватна власність і кому до неї яке діло? А чого то учителя Павлівського в „трі счота", як кажуть москалі, за границю викинули? Здається всякі коментарі зайві.

За Селянською Правдою.

ДРУГИЙ ТОМ.

(41)

Так будують в краю, що не значить „на селі". Про село тут не можна говорити, бо вулиць і шляхів тут нема, кожда селитьба стоїть окремо в своїм саду, як у нас вілі в околицях призначених для літнього побуту.

Але будівлі головного міста кольосальні. Головним будівничим матерялом там є також шкло; бо електричні машини фабрик і обсерваторій мусять бути ізольовані від впливу зовнішної електричности, і стіни криті вулканізованою глазурою.

В середині головного міста стоїть величезна кругла будівля з двістома вежами; це дворець електричної комунікації, вежі то порти для приходячих і відходячих повітряних кораблів, які часом зеднавшись сотками відходять в далеку дорогу, як рій велеканських диких гусей, розрізуючи повітря ритмічними рухами гнучких вітрильних крил; повітря не таке зрадливе як море. Країна північного бігуна не має бурь, там не віє ані монзус, ані пассат, ані торнадо, сонячна спека не спричинює там градової бурі, а надмір електричности в повітрю не викликає гураґану; морози льодової півночи не спричинюють тут немери та бурану, а спека африканської пустелі не шле самума; в повітрю панує лад і людська наука реґулює вітер. На инших місцях піднимаються до неба кольосальні вежі, це обсерваторії. На великих площах знаходяться величезні шкляні дахи, які спираються на тисячах вилитих з базальту кольон. Це базари, маґазини, всякі дивні будівлі, твори енкаустичної (випаловосго) містецтва в титанічних розмірах. Шкляні бані цілого величезного міста чарівно блищать у веселкових промінях вічного північного сяева.

А з якої матерії зроблені убрання мешканців північного бігуна? Вона пристосована також до клімату. Там всі люде ходять в шовку. Кожди дерево має свій ґатунок гусениць, які прядуть шовк ріжних сортів, тонкий товстий, ріжних кольорів; і цей шовк заспокоює від подражнень електромаґнетизму. Він легкий і його так багато, що він заступає все, що у нас виробляють з конопель, льону, вовни і бавовни, навіть папір.

Отже там пишуть і друкують також? Пишуть і друкують. Але вони давно вже полишили давати десятьом складати літера за літерою те, що одна людина пише; вони вміють друкувати просто з написаного листа.

Отже вони мають також письменників, які пишуть песи і акторів, які їх виконують? Це вони мають також, але актори є самі письменники; вони піднеслись над нашими звичаями, при яких одна людина пише песу, а десять инших її студіюють і виставлять при допомозі суфльора. Там директор говорить акторам зміст песи, дає кождому його ролю і творення драми повстає перед очіма глядачів, не з уст суфльора, а з надхнення творячих акторів. Вивчених промов там не виголошують навіть в парляменті.

Є там може також співаки? Та ще і які! х голос має скалю в три з половиною октави, він металічний і звучний. Вони ніколи не бувають захриплі. Їх пісні повні чутя. Їх слух непомильний; і співак є тут також разом з і композитором, якому диктує мельодію пристрасть, а не ноти. Їх шкляні інструменти надають музиці неземний чар.

А якже далеко мусять вони бути попереду нас в світознавстві (астрономії)! Коли наші гути з нашим безсилим вугляним вогнем не можуть зробити навіть такого рефрактора, який наблизивби віддалений лише о пятьдесять тисяч миль місяць до нашого зору в такій мірі, щоб ми могли відріжняти на нім річи завбільшки в людину — вони при допомозі електричного вогня здібного до безконечного збільшення виготували такі величезні побільшуючі зеркала, що Сіріус виглядає в них таким великим як сонце о південь, зоряні плями розгортаються в нову світову систему і найблищі плянети, присуваються так близько, що вони замість неба бачать над собою нйби нову опуклість землі. І вони, що бачуть в цих величезних побільшуючих зеркалах сусідні плянети населені такимиж людськими фігурами як ми, покриті такимиж луками як наші, вони, що бачуть життя почате нами тут продовженим на сусідних плянетах відповідно до заслуг і стопня довершення — хиба вони потрібують священників? Потрібують вони церкву, віру, откровеня? Вони не „вірять", що є Бог, безсмертна душа, той світ та вічне життя; вони „знають", що це все істнує.

Чи треба там „проповідувати" чесноти, пильність, вірність, добрість?

Ні, на північнім бігуні нема жданих священників.

Сама земля улекшує їм заслужити небеса.

Впливи маґнетизма сягають так далеко, що він наповнює дивною силою не лише небо і землю, а і все, що жиє між ними. Людське серце також наповнено ним.

Зогріта північним сяевом людина, вірна і додержує своє слово, її веселість не затемнена жадною опянілістю, її пристрасть має лише полумя без сажі і попілу; вона горда своею честію, знаходить насолоду в праці, тішиться добродійством инших, сумує з сумуючими, відчуває свою людську гідність, шанує того, хто вищий її духом, вона має нахил до хвильовання, є нервово і тому говірка; вона не гнівається довго, жартовлива, богата духом, дотепна, не старається відновити помстою свою заплямлену честь. На північнім бігуні нема двобою.

Нарешті на північнім бігуні справді кохають. Коли два серця зійдуться, то вони вже ніколи не розлучаються, хиба через смерть. Хто з двох кохаючих умре раніше, той не відлітає на иншу звізду, щоб бути народженим знов без другого; він кружляє навкруги нього, живе в його серци і чекає поки він умре, щоб відлетіти разом з ним в спільну вітчину. Це кохання людей північного бігуна.

Там нема ані зради, ані конституції зради — моди. Ніхто не хоче бути гарним для когось иншого, окрім предмета свого кохання.

Тому люде на північнім бігуні живуть довго, бо вони довго щасливі. Хороби, епідемії не спустошують їх. Там земля не може бути хорою, як у нас в часі холери, ані повітря заразливим, як у нас коли ґрасує тиф; там нема жадних перестуджень, бо нема раптових змін погоди; люде вмирають, коли вони вже дуже старі. Цю вигоду мають також лісові птахи і звірята, вони ніколи не бувають хорі і живуть, доки не кінчиться їх час. Реєстр хороб збільшили і дісталу в спадщину люде нашого світу з власної вини.

Отже там не має також жадного лікаря.

Старість там також не така, як у нас; пристрасть, злидні, болі, роспустні насолоди там не відомі, і тому обличчя там не вкриваються зморщками і волося не сивіють так, як у нас. Життя вигасає як лямпа, коли в ній забракне олію.

Але коли люде живуть так довго, коли ані пошести, ані війни не зменьшують їх числа, чи не стає їх забагато на цій обмеженій території?

На це треба передовсім заважити, що шляхетний рід не буває плідним та, що ця частина світу стало збільшується.

По мірі того, як поверхня землі вистигає, зростає випроміненя магнетизму і завдяки цьому топиться все більше льодовий пас оточуючий північний бігун.

(Дальше буде).

ДОПИСІ

БРИДЖПОРТ, ПА.

Від польського патріотизму сказилася собака.

Оден з наших людий дістав письмо від свого брата, у якім він пише оттаке:

Поляки стараються всіми способами учинити на українських гайдамаків, польськими патріотами. Оттак у нашім місті, Скалаті, заповіли вони, щоби всі мешканці приготовилися обходити величино і славно „тшецего мая".

Яка там бісова мати у тім їх „тшецім маю", про те знають тільки вони тай їх ріжкатий патрон, у якого честь свої ті ріжки на шапках носять.

Розказалиж вони, щоби кождий мешканець у Скалаті мав вивішений польський прапор і зсвітив дві свічки у вікні. Польська батария вибивала шибки кождому, що не пристосувався до їх розпорядку. Це, бачите, в той спосіб заправляється ляцька молодіж до „вамчосці".

З шумом і гуком, з бандою, з витем верескливого польського патріотизму і з бреньком розбивших вікон, пересувався польський „мотлох" чере вулиці Скалату, проводжений „вильним благословеннем" міщан-Українців та таким гавканнем собак, що аж в ухах лящіло.

І собакам було забогато тої польської „шопки". Була тут, в одного Українця, добра, спокійна собачка. І що скажете?! Коли почула польську „умзикальність" і патріотичний рев, не видержала і сказилася.

Біля Скалату, на кривецкій долині, є польська Польонія, зложена з 18 газдівств. Знав мабуть про це пес, знав, на ким шукати пімсти за свої розтерoені нерви, бо просто побіг до тої „кресової твердзи" і покусав мазурську корову.

Сказилася корова, гуляє краковяка і мазура, переплітає полькою і польонесом, а реве так, як тисячна товпа польських патріотів на врочистім обході.

Чимало набідилися кольністи, заки зловили бішену корову і зарізали.

Зробили відтак великий празник в честь „цуду над Віслого" і зіли корову від голово до хвоста.

У пару днів потім показалися Мазурі. Як почнуть гавкати і гризтися між собою, гадавбись, що ти у польськім сеймі у Варшаві.

Дійшло до відома поліції про нещасний випадок. На ратунок було запізно, тож вистріляли цілу кольонію, щоб положити кінець їх мукам.

—o—

Чи то акуратна правда, не присягну, але так пише брат до брата у листі з карю. Відомо, що як він... не теє, ну то і я... за ним.

І пише той брат іще: — Коби так сказилося хоч парусот собак, а всі зробили оттаку порядну борботу, як тота в Скалаті, коро очостивбися наш край.

А до того додам: — Не треба у всім здататися на ласку Божу, а треба вийти й самому собі помочи.

В. П.

УВАГА ДІТРОЙТ, МИШ.

Отсим повідомляється, що збори Українсько-Американського Горожанського Клюбу відбудуться в неділю, дня 26. серпня, о годині 12.30 попол. в парохіяльній гали на Кліперт і Едвард ул. Отже запрошується всіх Українців котрі суть горожанами Злуч. Держав, а замешкують в Дітройт і околиці, прийти на сі збори. Також будеться приймати в члени тих, котрі мають перші папери. 95-96

ЗА КОМІТЕТ:
Іван Братусь, пр.; Іван Форись, секр.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПОЛЯКИ ПРО СВОГО ЛЬОКАЯ

„Пшегльонд Віленьскі" з дня 13. мая с. р. поміщує статтю, яку подаемо в дослівнім перекладі:

„Хочемо освітлити особу хліборобського посла українського клюбу кс. Ількова. В теперішну пору він відограє деяку ролю в парляментарному життю Польщі, з огляду на те, що широкі кола польського громадянства „народового" уважають Ількова за зразок Русина, з яким Польща може переговорювати. Отже, як виглядає цей польський любимець,

„Ільків є рідким сьогодні примірником священики „з домовим образуванням" теольоґічним. Підчас облоги Львова він перебував десь на провінції і зумів собі використати ситуацію, щоби в якийсь спосіб добути висвячення на уніяцького священика. Ільків має деяке теольоґічне знання, але в духовній семінарії ніколи не був і тому ніколи не міг би бути висвяченим.

(В інтересі правди треба додати, що Ільків був у семінарії деякий час, але його прогнано за ріжні провини).

Далі цей самий орґан пише: „Ільків умів зєднати собі ласку у станиславівського епископа Хомишина, обіцявши йому висвятитися в целібаті, що осбливо подобаеться станиславівькому владиці. Компететні особи оповідають, що Ільків бажаючи дістатися до семінарії, не оминав жадних упокорень супроти молодого префекта, щоби тільки допняти цілі. Ексцентричність і гістерія були характеричними цього виїмкового кандидата і тому заряд духовної семінарії не міг приняти його між своїх учеників.

„Бачучи безвиглядність своїх старань, умів цею проворний кандидат зєднати собі ласку відомого москвофіля офіціяла Білецького, в чім допоміг йому грабя Розвадовскі. Тим способом Ільків заокруглив свої студії.

„Висвятившись, Ільків працював на провінції а коли церковна влада хотіла перенести його з одного місця на друге, Ільків відмовив послуху, за що був суспендований. Ільків відправляв дальше богослужения під крилами польської влади, з якого навязав взаемини досить вчасно.

„Тепер в його справі відбувається церковний суд, але польський любимець відмовляє всяких зізнань. Ось це є Ільків. Не треба додавати, що польська націоналістична преса, яка не радо бачить в соймі послів національних меншостей а особливо священників, які є послами за дозволом стоєї влади, мовчить про о. Ількова, який дістався до сойму шляхом потоптання основних прав церкви.

„Дві мірки".

